

Byrjendalæsi

Kynning fyrir skólaskrifstofu Austurlands
3. febrúar 2014

Jenný Gunnbjörnsdóttir

Sérfræðingur á miðstöð skólaþróunar við Háskólann á Akureyri

jennyg@unak.is

Læsisverkefni miðstöðvar skólaþróunar

- Fræðileg undirbygging og viðhorf til læsis
 - Gengið út frá samvirku námslíkani og heildstæðri vinnu með málið
- Byrjendalæsi – ætlað 1. og 2. bekk, teygist gjarnan á yngsta stigið
- Orð af orði/Læsi til náms
 - Fyrri ár; áhersla á vinnu með orðaforða, yndislestur og fjölbreyttar námsaðferðir.
 - Seinna ár; áhersla á lesskilning og markvissa kennslu ritunar.

Byrjendalæsi

Samvirk kennsluaðferð í læsi í 1. og 2. bekk

- Meginstoðir

- Heildstætt nám í læsi.
- Merkingabær viðfangsefni.
- Markviss samvinna og samskipti nemenda.
- Markviss kennsla aðferða sem eru gagnlegar við nám, efla skilning og orðaforða.
- Skýr markmið og leiðsagnarmat, samofið námi og kennslu.
- Stigskiptur stuðningur í kennslu
 - Frá sýnikennslu til sjálfstæðis.
- Árangur nemenda hefur sterk tengsl við gæði skólastarfs

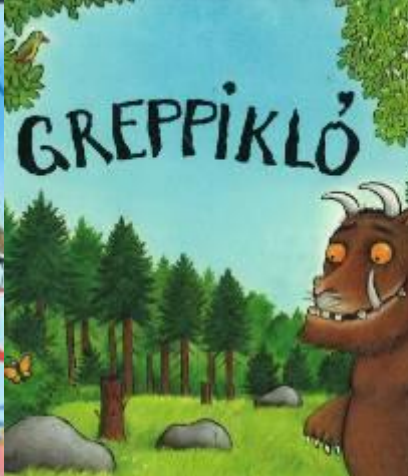
Tilurð og þróun Byrjendalæsis

- Höfundur aðferðarinnar er Rósa Eggertsdóttir. Í læsisteymi mSHA eru nú fjórir sérfræðingar; Jenný, Þóra Rósa, Ragnheiður Lilja og Hólmfríður
- Unnið eftir tveggja ára starfsþróunarlíkani, fræðiefni og hagnýt gögn fylgja BL

2013– 2014

1 skóli á Reykjarnesi
27 skólar í Reykjavík
1 skóli á Seltjarnarnesi
8 skólar á Akureyri
7 skólar við Eyjörð
3 skólar í Hafnarfirði
7 skólar á Vesturlandi
4 skólar í Skagafirði
8 skólar í Norðurþingi
4 skólar í Kópavogi
1 skóli í Garðabæ
4 skólar á Vestfjörðum
2 skólar í Mosfellsbæ

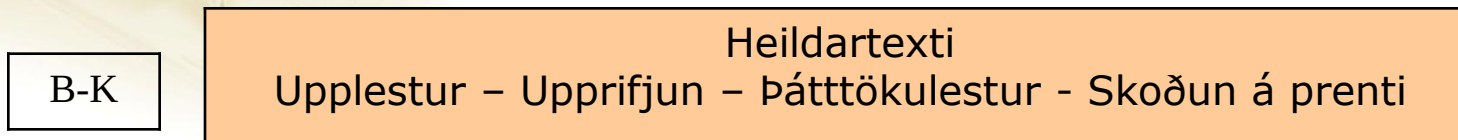

Byrjendalæsi

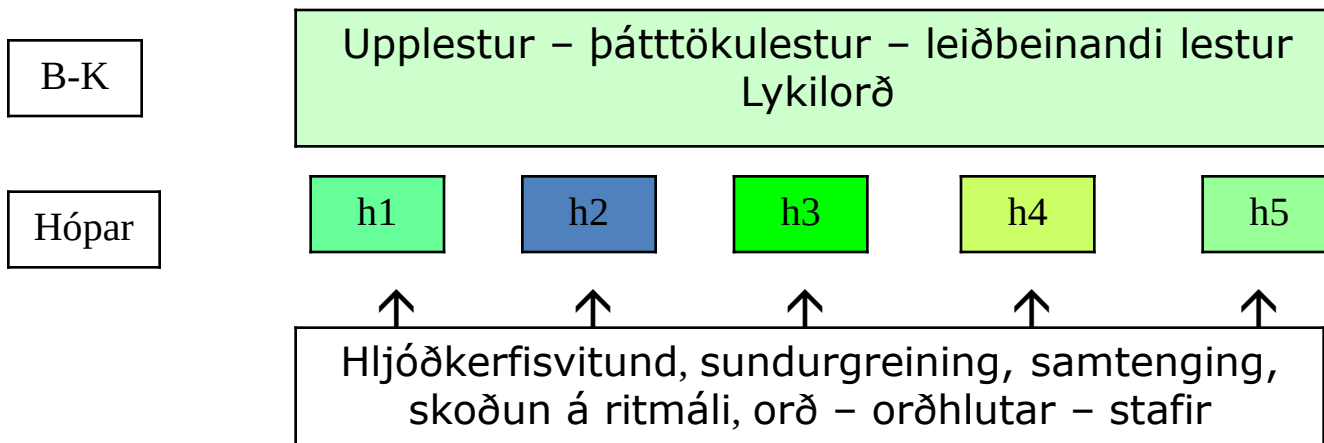
- Meginmarkmið Byrjendalæsis er að börn nái góðum árangri í læsi sem allra fyrst á skólagöngu sinni.
- Í Byrjendalæsi er vinna með tal, hlustun, lestur og ritun er felld í eina heild undir hatti læsis. Ennfremur eru sértækir þættir móðurmálsins, svo sem hljóðvitund, rétttritun, skrift, orðaforði, setningabygging og málfræði tengd inn í ferlið.
- Gengið er út frá því börn þurfi að fá lesefni sem kveikir áhuga þeirra, ýtir undir ímyndunaraflíð og hvetur til gagnrýnninnar hugsunar.
- Margs konar gæðatexti er lagður til grundvallar lestrarkennslunni og hann nýttur sem efniviður í tæknilega vinnu með stafi og hljóð jafnt sem vinnu með orðaforða, skilning og lestur af ýmsu tagi.

Byrjendalæsi – þrep í kennslu

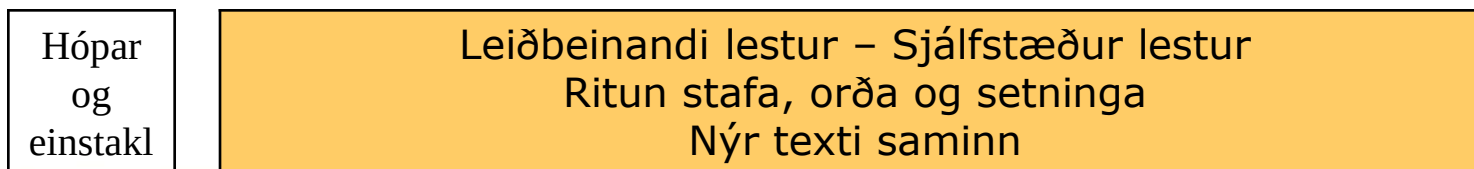
I. Inntak texta

II. Sundurgreinandi vinna

III. Enduruppbygging texta:

Byrjendalæsi: helsta birtingarform

- Nemendur heyra upplestur á gæðatexta.
- Orðaforði er styrktur með umræðum um textann.
- Lykilorð er nýtt sem tæki til skoðunar á orðmyndum og til rannsókna á lettri, s.s. stafainnlögn, hljóðkerfisvitund, stafasamböndum, málfræðiatríðum, skrift o.fl.
- Orðaforði úr textanum og lykilorð > umskráning og endurtekinn lestur, vinna með orð og setningar.
- Ný textagerð nemenda byggir á orðaforða textans, lykilorði eða kviknar út frá efni textans.
- Kennt í þremur lotum yfir daginn, vinna við lestur að lágmarki 90 mínútur á dag.

Byrjendalæsi 1.prep - Inntak texta

- Kennari les textann fyrir nemendur í námshópi og ræðir efni hans. Eða nemendur lesa textann sjálfir og vinna með efnið eftir fyrimælum frá kennara .

Unnið með inntak texta, valin orð eða hugtök til að vinna nánar með

Horft til námsparfa og áhuga nemenda. Lykilorð valið eftir markmiðum hverju sinni.

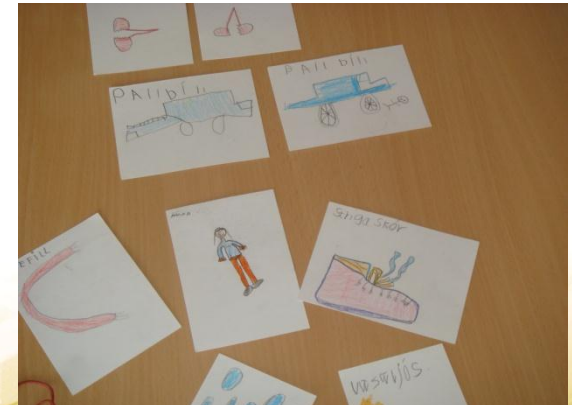

2. þrep – Tæknilegir þættir

Unnið með tæknilega þætti, s.s. stafi og hljóð, stafasambönd, málfræðiatríði, endurþekkingu orða, leshraða o.s.frv. Lykilorð notað sem stökkpallur í þessa vinnu.

100 TAFIAN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Rauðhamar

hamar
rauð
auð
ha
ama
am

b o r r a b l ó t

por

póta

blóð

lo

þóta

þót

tól

róla

róla

róta

róta

róla

þ o r r a b l ó t

þóta

ló

þór

tól

þóta

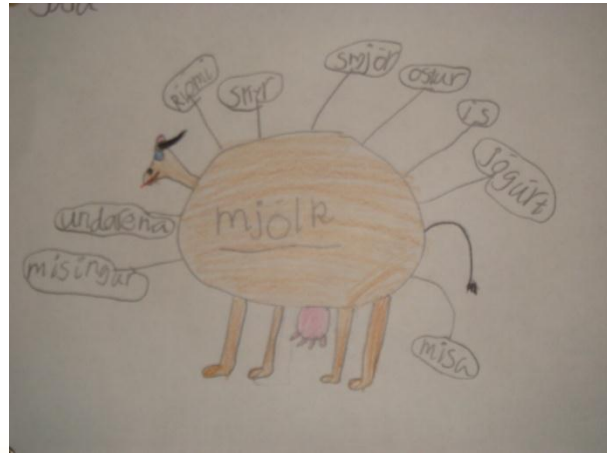

3. prep - Enduruppbygging

Vinna snýr að enduruppbyggingu texta. Nemendur tjá sig um það sem þeir hafa lært og nýta meðal annars orðaforða textans.

Frásagnir, leikræn tjáning, teikning og ýmis konar ritun eru meðal viðfangsefna.

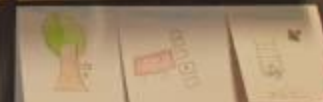
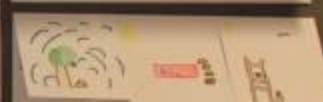
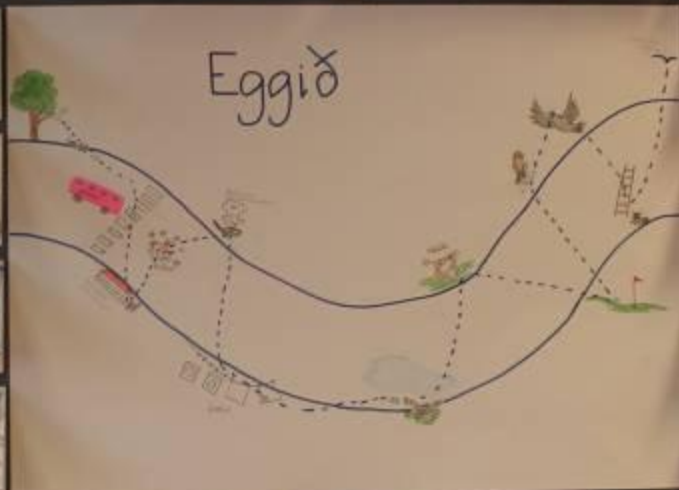
Ýtt er undir skilning og áhuga nemenda á umfjöllunarefninu um leið og þeir æfast í notkun málsins.

upphaf

m i d j a

endir

eggjarkara

- fuglar verpa á v
- egg eru í hreid
- til eru alls ko
- ungammamma
- að egginn verð
- egg klekjust í
- unguinn er til
- ungar geta ek

Froðleikur um e

[illegible]

á kúttar kerling skelli-, hló,

Af Haraldi einasta þeirra hló.

frá Akranesi. Kátir voru karlar

fóru Hún fiskiveiða skellihló. ánægju skellihló.

að eyrum til út komu þeir

enginn dó. og hún hló,

Hún hló, hún hló,

aftur hún Og allir hún

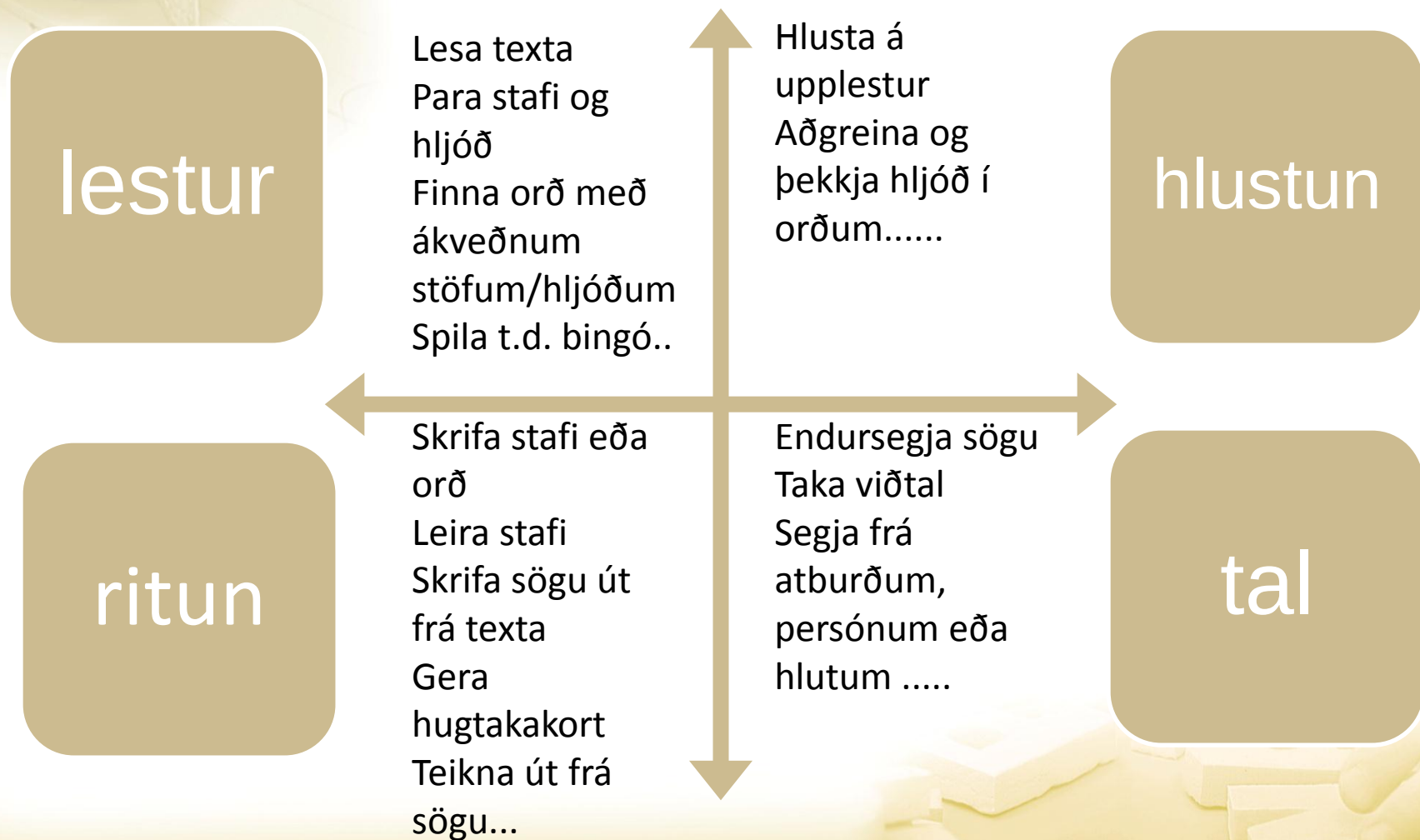
Þetta lag er ÍA

Byrjendalæsi

Ef skólar kjósa að hafa heimavinnu er áhersla lögð á alla þætti læsis og einstaklingsmiðun

Byrjendalæsi – þróunarverkefni

Þátttakendur, ráðgjöf og stuðningur

- **Ráðgjafar HA**

- Sjá um námskeið, valdar smiðjur og ráðgjöf við leiðtoga og kennara. Heimsækja skóla tvisvar yfir veturinn.

- **Leiðtogar á svæðum eða skólum**

- Sjá um smiðjur á sínum svæðum í samvinnu við HA og sinna vettvangsheimsóknum og ráðgjöf til kennara. Halda utan um starfið í sínum skólum.

- **Oddvitar í skólum**

- Í skólum sem ekki hafa leiðtoga innanhúss starfa oddvitar sem halda utan um starfið í skólanum.

- **Kennarar 1 og kennarar 2**

- Taka upp vinnubrögð Byrjendalæsis í lestrarkennslu, gera kennsluáætlanir. Sækja námskeið og smiðjur. Fá leiðtoga u.þ.b. mánaðarlega í heimsókn í kennslustundir, ráðgjafasamtöl í kjölfar heimsókna. Funda með ráðgjafa frá HA tvisvar á vetri.

Þróunarstarf 1. ár - kennarar	Þróunarstarf 2. ár - kennarar
- Námskeið fyrir skólabyrjun, 2 dagar í ágúst 8 vettvangsheimsóknir leiðtoga í kennslustundir og ráðgjafasamtöl við kennara í kjölfarið 4 - 5 námssmiðjur x 4 tímar. Kennarar skóla hittast, fá fræðslu og ræða saman um starfið - Smiðja 1.1 Lestur og lesskilningur - Smiðja 1.2 Læsi, námsaðstæður, að lesa úr þörfum nemenda - Smiðja 1.3 Fyrirmyndakennsla, ritun - Smiðja 1.4 Samþætting, innri bygging texta, fróðleikstextar - Smiðja 1.5 Sýning verkefna, uppgjör og mat - Heimsókn frá HA í október og febrúar - Úrvinnsla úr Læsisprófum	- Námskeið fyrir skólabyrjun, 1 dagur í ágúst 6 vettvangsheimsóknir leiðtoga í kennslustundir og og ráðgjafasamtöl við kennara í kjölfarið 4 – 5 smiðjur x 4 tímar. Kennarar skóla hittast, fá fræðslu og ræða saman um starfið - Smiðja 2.1 Yndislestur, áhugahvöt, tegundir lestrar, skrift, kennsluáætlanir - Smiðja 2.2 Einstaklingsþarfir og leiðsagnarmat - Smiðja 2.3 Stigvaxandi sjálfstæði nemenda, vinna með fróðleikstexta - Smiðja 2.4 Samvinnunám og læsi - Smiðja 2.5 Sýning verkefna, mat á eigin stöðu, mat á þróunarstarfi - Heimsókn frá HA í október og febrúar - Úrvinnsla úr Læsisprófum.
Þróunarstarf 1. ár leiðtogar	Þróunarstarf 2. ár - leiðtogar
- Námskeið fyrir skólabyrjun 2 dagar í júní - Sitja námskeið með kennurum í ágúst 2 dagar - Símaviðtöl við ráðgjafa HA að lokinni hverri vettvangsheimsókn til kennara - Námskeið yfir veturinn 4 dagar	- Námskeið fyrir skólabyrjun 1 dagur í ágúst - Sitja námskeið með kennurum í ágúst 1 dagur - Símaviðtöl við ráðgjafa HA að lokinni hverri vettvangsheimsókn til kennara - Námskeið yfir veturinn 4 dagar

Efni sem fylgir Byrjendalæsi

- Fræðibók um læsi – Drög 2008
- Leiðtogaefni
- Handraðinn - handbók fyrir kennara
- Moodle samskiptavefurinn
- Byrjendalæsi – Vefrit
- DVD mynd 2007
- Kennsluáætlanir
- Spilalýsingar og kennsluhugmyndir
- Glærur og verkefni á námskeiðum og smiðjum

Efni sem tengist Byrjendalæsi

- Byrjendalæsi. 2007. Skíma 30 (2): s. 17-21.
- Byrjendalæsi 2010. Skíma 33 (2): s. 26 - 29
- Byrjendalæsi: Skýrsla um þróunarstarfi í lestri í grunnskólum Húnavatnssýslu. 2005.
- Byrjendalæsi: Skýrsla um þróunarstarf í lestri í 1. og 2. bekk í Lundarskóla og Oddeyrarskóla 2005 til 2006 /
- Byrjendalæsi, kafli í Íslenska í 1. og 2. bekk: handbók kennara
- Eygló Björnsdóttir, María Steingrímsdóttir og Sigríður Margrét Sigurðardóttir. Innleiðing á Byrjendalæsi – Viðhorf og reynsla kennara. Ritrynd grein birt í Netlu - veftímariti um uppeldi og menntun 17.12.2013 [slóð: <http://netla.hi.is/greinar/2013/ryn/011.pdf>]
- Rósa Eggertsdóttir. (2013). Starfsþróun og varanlegar breytingar á skólastarfi: Byrjendalæsi í ljósi fræða um starfsþróun. Í Rúnar Sigþórsson, Rósa Eggertsdóttir og Rúnar Sigþórsson (ritstjórar). *Fagmennska í skólastarfi: Skrifað til heiðurs Trausta Þorsteinssyni*. Reykjavík: Háskólaútgáfan og Háskólinn á Akureyri.
- Um rannsókn á Byrjendalæsi http://staff.unak.is/not/runar/Rannsoknir/BL_rannsokn.htm
- Meistararitgerðir um Byrjendalæsi: Arndís Steinþórsdóttir: „Það verður ekkert aftur snúið“. Sigrún Ásmundsdóttir: „Læsisnámið þarf að vera skemmtilegt ...“. Ásta Björk Björnsdóttir: Að efla kennslu í ritun út frá fjölbreyttum textategundum. Kristín Ármannsdóttir: Viðhorf nemenda til náms í lestri og ritun undir merkjum Byrjendalæsis.

Mat á aðferð og árangri

Raddir kennara – viðhorfskannanir

➤ Árlegar einstaklingskannanir og hópmat í skólum

Unnið úr þeim í BL rannsókn. Fyrstu niðurstöðum má lesa í grein:

Eygló Björnsdóttir, María Steingrímsdóttir og Sigríður Margrét Sigurðardóttir. Innleiðing á Byrjendalæsi – Viðhorf og reynsla kennara. Ritrýnd grein birt í Netlu - veftímariti um uppeldi og menntun 17.12.2013 [slóð: <http://netla.hi.is/greinar/2013/ryn/011.pdf>]

Rannsókn á Byrjendalæsi:

Haustið 2011 hófst viðamikil rannsókn á Byrjendalæsi. Að rannsókninni standa 15 rannsakendur af hug- og félagsvísindasviði HA og Menntavísindasviði HÍ, af skólaskrifstofum Reykjavíkur og Akureyrar, auk meistaranema.

Rannsóknin beinist að tveimur lykilþáttum Byrjendalæsis: Annars vegar námi og kennslu og hins vegar starfsþróun

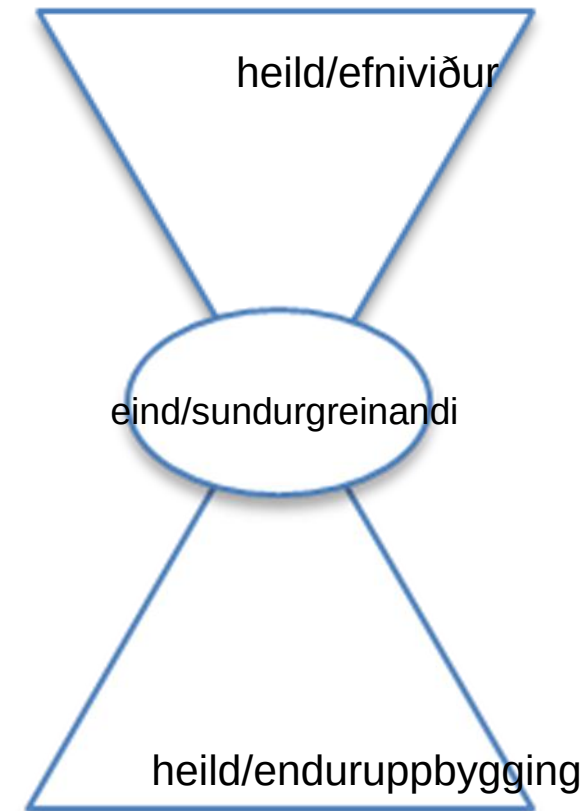
Niðurstöður læsisprófa:

Prófin gefa upplýsingar sem mikilvægt að nýttar séu innan skóla. Gefa kost á samanburði innan skóla og milli svæða.

Orð af orði/Læsi til náms

Orð af orði

Læsi til náms

Lesskilningsaðferðir

- ___ GL
- ___ Samvinnulestur
- ___ Mjög athyglisvert x4
- ___ ✓✳ ! merking
- ___ Sögukort/fróðleikur - spurningar

Orðanámsaðferðir - greining

- ___ Orðaspjall
- ___ orðhlutavinna
- ___ orð dagsins
- ___ hugtakagreining/Frayer
- ___ orða/orðhluta vefur

Samantekt-enduruppbygging

- ___ KvL - krossglíma
- ___ Spurningavefur
- ___ Vennkort /samanb.
- ___ leitarkort
- ___ hugtakakort